

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2015|053 VAN 12 OKTOBER 2015

OVER DE DEFINITIEVE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE VILLA TER BEUKEN IN LOKEREN,
NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 10 SEPTEMBER
2015

*De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 12 oktober 2015
volgend advies uit:*

1. De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over volgende documenten die de commissie ontving in het kader van de adviesvraag over de definitieve bescherming als monument van de Villa ter Beuken in Lokeren: (a) het ministerieel besluit tot bescherming als monument, (b) het verslag van de behandeling door het agentschap Onroerend Erfgoed van de uitgebrachte adviezen en de ingediende bezwaren in het kader van het openbaar onderzoek en (c) het beschermingsvoorstel.
2. De commissie erkent de erfgoedwaarde van de Villa ter Beuken met inbegrip van park en conciërgewoning (exclusief de nieuwbouw en de verbindingsgang uit 2012). De villa met tuin is een representatieve en goed bewaarde getuige van de begin 20ste eeuwse geromantiseerde landelijke wooncultuur en de rijkdom van de Lokerse burgerij. De bouwheren deden beroep op gekende architecten en kunstenaars-ontwerpers. Het imposante geheel is dan ook uitgevoerd in duurzame materialen. Ook de rijkelijk aangeklede interieurs zijn goed bewaard. Ze vertonen een veelheid aan stijlen die getuigen van de toen gangbare smaak en heersende mode van de gegoede burgers. De villa vormt een samenhangend en historisch geheel met het omliggende parkdomein. Deze Engelse landschapstuin gaat terug tot de 19de eeuw en wordt gekenmerkt door onder meer twee beukendreven, enkele waardevolle solitaire bomen, een serpentinevijver met brug in art-decostijl, gietijzeren bruggetjes, een restant van een ijskelder en een later toegevoegde kleine en sobere conciërgewoning uit 1940.
3. De commissie ondersteunt artikel 1 van het ministerieel besluit waarin vastgelegd wordt dat de villa met park en conciërgewoning wordt beschermd als monument wegens de historische, in casu architectuurhistorisch, de artistieke en de sociaal-culturele waarde.
4. De commissie staat positief ten aanzien van de voorgestelde afbakening van het monument zoals vastgesteld op het bijgevoegd plan van het ministerieel besluit. De commissie ondersteunt de uitsluiting van de nieuwbouw en de verbindingsweg.

Ten aanzien van de conciërgewoning stelt de commissie vast dat het schepencollege van Lokeren (de stad Lokeren is eigenaar van het villadomein) in zijn advies er op aandringt om de conciërgewoning niet mee op te nemen in het beschermingsbesluit. Het schepencollege stelt: *'Deze conciërgewoning is reeds grotendeels verbouwd waardoor van de oorspronkelijke toestand nog weinig aanwezig is. Zo werden de meeste gevelopeningen gedicht en werd een volledig nieuw dak voorzien.'* Het agentschap Onroerend Erfgoed is van oordeel dat de woning wezenlijk deel uitmaakt van de historische ontwikkeling van het villadomein en dus mee beschermd moet worden. Het agentschap stelt bovendien dat *'de wijzigingen in dak en gevels niet van dien aard zijn dat ze onomkeerbaar zijn.'* Het agentschap beveelt aan om de erfgoedwaarden van het exterieur te herstellen. Zoals gesteld in de beheersdoelstellingen wordt geen beperking van de bestemming of herinrichting opgelegd, omdat de binnenstructuur niet meer oorspronkelijk is. De commissie ondersteunt de opname van de conciërgewoning binnen het beschermingsbesluit en dit met het oog op het herstel en bescherming van de erfgoedwaarden van het exterieur. De commissie vindt het positief dat het beschermingsvoorstel vermeldt dat: *'het schrijnwerk, naar*

oorspronkelijk materiaal en vormgeving, opnieuw dient te worden toegevoegd'.

Het schepencollege van Lokeren vraagt tevens om het achterste deel van het park niet op te nemen in het beschermingsbesluit aangezien het college oordeelt dat het herstel met parkachtig karakter niet haalbaar is. Het agentschap oordeelt dat een opdeling van het perceel afbreuk doet aan de aanwezige ensemble- en erfgoedwaarden. Het agentschap erkent de beperkte landschappelijke erfgoedwaarde van dit deel van het park maar mist *'hier een kwaliteitsvolle herinvulling met een groenaanleg die refereert naar de vroegere parkaanleg'*. Vanuit deze argumenten ondersteunt de commissie de opname van het achterste deel van het park binnen het beschermingsbesluit.¹ Het beschermingsvoorstel (pag. 24) vermeldt terecht: *'Het gedeelte tuin achter de villa heeft geen noemenswaardige waarde omwille van de nieuwbouw die daar gelokaliseerd werd en de afwezigheid van de oorspronkelijke parkaanleg. Herstel van het parkachtige karakter in deze zone is aan te bevelen.'* Een beheersdoelstelling betreft onder meer het voorzien van een kwaliteitsvolle groenaanleg rond de nieuwbouw als verlenging van het huidige park.

5. Artikel 2 van het ministerieel besluit geeft een uitvoerige beschrijving van het algemeen belang dat de bescherming van de villa verantwoordt. De commissie ondersteunt de vermelde beschrijving van de historische, artistieke en sociaal-culturele waarde. De commissie vindt het positief dat er in het ministerieel besluit ook ruim aandacht wordt besteed aan het interieur van de villa en de bijhorende parktuin.

Het is voor de commissie evenwel niet duidelijk of de originele cultuurobjecten die zich momenteel nog in de villa bevinden deel uitmaken van de bescherming. Het gaat onder meer over een borstbeeld en verscheidene schilderijen van Anna Cogen en haar familie. Zij was de eerste en enige bewoner van het domein en heeft bijgevolg haar naam onlosmakelijk aan de Villa ter Beuken verbonden.

6. Het beschermingsvoorstel geeft een uitvoerige beschrijving van zowel het exterieur, het interieur als parktuin en formuleert zowel algemene als specifieke beheersdoelstellingen.

De commissie verwijst naar de bemerking van het schepencollege dat er bij het opstellen van de beheersdoelstellingen te weinig rekening is gehouden met uitgevoerde werken in de voorbije jaren. Het schepencollege verwijst onder meer naar buitenrenovatie (2010) en binnenrenovatie (2014) van Villa ter Beuken. Na overleg tussen de stad en het agentschap en een plaatsbezoek werd vastgesteld dat er inderdaad recent een binnenrenovatie heeft plaatsgevonden. Het agentschap onroerend erfgoed nam akte van de werken en zou het dossier als dusdanig aanpassen. De commissie vindt het positief dat het definitieve dossier werd aangevuld met bijkomend fotomateriaal maar dringt er op aan om ook de bouwfysische toestand van het pand en de specifieke beheersdoelstellingen te actualiseren. Het definitieve beschermingsvoorstel maakt nergens melding van de recente renovatiewerken noch van het tweede plaatsbezoek door het agentschap en de bevindingen daarbij. Sinds de binnenrenovatie van 2014 zijn echter wel heel wat wijzigingen gebeurd aan de villa die niet kunnen ontbreken in het dossier. Zo geeft het agentschap zelf aan in de behandeling van de bezwaarschriften dat er ondertussen ook heel wat verbeterd is aan de toestand van het pand. Anderzijds zijn er ook werken uitgevoerd die de erfgoedwaarden van bepaalde kamers in het gedrang brengen: het vroegere kleine salon werd opgedeeld met een tussenwand waardoor de artistieke waarde van het volledige interieur niet meer tot zijn recht komt, alle ruimten van de verdiepingen zijn geschilderd in een overheersende witte kleurstelling zonder voorafgaand kleurenonderzoek zoals nochtans in het voorlopige beschermingsvoorstel gesuggereerd werd, de houten keldertrap werd vervangen door een betonnen exemplaar,... Gezien de omvang van de uitgevoerde werken acht de commissie het noodzakelijk dat het beschermingsvoorstel aan deze wijzigingen wordt

---

¹ De commissie wijst er wel op dat de verwijzing van het agentschap naar de ruimtelijke bestemming en de beoordeling hiervan niet correct is. Dit kan geen argument vormen voor de opname van dit deel van het park in de bescherming.

aangepast.

7. De commissie stelt vast dat er in het kader van het openbaar onderzoek geen bezwaarschriften werden ingediend. Wel formuleerde het college van burgemeester en schepenen van Lokeren in haar advies enkele opmerkingen bij het beschermingsvoorstel. De stad Lokeren is eigenaar van de villa en het domein. De opmerkingen behelzen voornamelijk de beheersdoelstellingen voor de villa en het parkdomein.
8. Ten slotte stelt de commissie vast dat het beschermingsvoorstel tevens verwijst naar de Villa Ter Dennen (of Villa Geurts) die gelegen is op het aangrenzende perceel in de Groendreef. Beide percelen waren oorspronkelijk in bezit van dezelfde eigenaar en werden rond dezelfde periode, vlak voor Wereldoorlog I, bebouwd. De twee villa's vertonen overeenkomsten in stijl en vormen met hun parktuinen een ruime groenzone met erfgoedwaarde binnen de stadsstructuur. Op die manier versterken ze elkaars contextwaarde. Het beschermingsvoorstel leert dat beide villa's werden opgenomen op de onderzoekagenda van 2012 en de beschermingskalender van 2013/2014. Het is voor de commissie echter onduidelijk of de Villa Geurts eveneens zal worden beschermd. Indien beide panden worden beschermd, acht de commissie het waardevol om de inhoudelijke dossiers bij de beschermingsprocedures van de twee villa's op elkaar af te stemmen.
9. Indien rekening wordt gehouden met bovenstaande opmerkingen geeft de commissie een gunstig advies.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweirtd
Voorzitter